

AUDREY TRUSCHKE:

Culture of Encounters: Sanskrit at the Mughal Court

New York: Columbia University Press,
2016, 384 str.

Culture of Encounters by Audrey Truschke¹ is a recent treatise (2016) regarding the cross-cultural interactions in early modern Mughal India. Its main focus comes under the period of 1560-1660. The analysis of the author attempts to shed a new light upon particular domestic Indian representatives of the Sanskrit intellectual and literary knowledge and ideas, whose contribution to the imperial project of Sanskrit-Persian cultural exchange, while serving for the Mughal courtly and elite literary production, is argued to be one of the crucial elements of the legitimizing Mughals' project of becoming actual rightful rulers (despite their foreign origin) of a significant part of the Indian subcontinent. As Truschke often accentuates, the role of these Sanskrit literati in political dimensions for the Mughal imperial existence has been ignored or neglected. By examining some less known textual sources, as well as Persian writings on the matter, the author comes with a complex approximation of the network of Indo-Persian aesthetic, cultural, religious and political nexuses where Sanskrit language, its main early modern literary users and its socio-cultural and ideological impact can be seen from an overall new perspective.

The book is divided into 6 fundamental chapters. The first one examines the social ties between the Jain and Brahman representatives of the Sanskrit literary tradition and the Mughal court, where these literati sought imperial patronage of the latter. While trying to use the Mughal affection for their own community purposes, Sanskrit literary active figures and their traditional ideas at the court were meant to be integrated to the Indo-Islamic court performing. As the author argues, whilst the Brahmans preferred to maintain a community identity apart from the Mughal imperial vision, the Jains became more active in the creation of Sanskrit treaties about their courtly experiences. Chapter number 2 addresses the project of Sanskrit textual production for the Mughals. By linking the Mughal past with the Sanskrit Indian-based platform and mythological settings, the rulers of Hindustan gained a more legitimate authority. The main literary topics included Sanskrit treaties about the main Perso-Islamic figures and the praise poems. In the third part, the author describes an imperial Akbar's project of a number of Persian translations of Mahabharata (denominated Razmnamah), an epic which in

a reformed version became incorporated into the new legitimizing Indo-Persian tradition. We are acknowledged how the Persian translation of Mahabharata became a central literary work of the Mughal court life. Similarly the existence of the Mughal rulers became overlapped with actual Indian geographical spaces mentioned in the epic and expressed themselves as an Indian dynasty. In the fourth chapter the author passes to describe Abu al-Fazl's project of redefining Islamicate knowledge and emperor's sovereignty by absorbing Sanskrit ideals, myths, histories and knowledge systems into the all-embracing work called Akbarnamah². Chapter 5 addresses the Sanskrit literary pieces regarding the Mughal realm and kingship. As Truschke argues, while many Sanskrit literati adapted Mughal modes of authority to particularly Jain contexts, others sought to openly differ themselves from the Mughal sovereignty, where religious rules usually predominated over secular activities. Jain and Brahman intellectuals wanted to adjust their inherited practices to current historical circumstances. In the last chapter, in contrast to the previous parts, Truschke examines which were the responses of the Persian authors to the incorporation of Sanskrit into the Persianate socio-cultural and literary world. Again, while on one hand numerous active authors agreed with the Mughal imperial project of integrating Islamicate and Sanskrit (i.e. non-Islamic) ideals, others rigidly refused this strategy. What we clearly observe in each section of the present contribution is that the cross-cultural Indo-Islamic relations were never single-shaped, but rather varied in a rich spectrum of attitudes and perspectives in particular cases.

Even though the merit of the monography is undoubted, a slight singularization of the Perso-Indian case represented by the Mughals in the early modern India can be observed. The use of the instruments of the literary aesthetics for political goals by the Mughals in 16th and 17th centuries, and furthermore, the exclusive use and adaptation of the domestic Sanskrit tradition in search of macro-regional legitimate form of ruling in a newly or recently acquired homeland is not, in my opinion, a unique and unprecedented example when speaking about this specific period or even beyond the temporal delimitation. We can trace back similar tendencies in different areas where akin political and cultural takeover took place. Resembling use of literary and intellectual realms for particular political goals could be found for instance in the Americas colonized by diverse European nations, being the 16th century an exemplary part. In such sense, Truschke's sort of open criticism towards the appropriation of domestic Indic aspects by the Mughals as for the "solely" pragmatic imperial goals, might be questioned. Otherwise, the publication is a valuable insight to the contemporary context of Sanskrit-Persian cross-cultural linkages.

Dominik Čisárik

¹ Audrey Truschke is Assistant Professor of History at Rutgers University. She is the author of *Aurangzeb: The Life and Legacy of India's Most Controversial King*, Stanford: Stanford University Press, 2018.

² The newest English translation and critical edition of this work: Abū al-Fazl ibn Mubārak, *The History of Akbar*, 6 vols. (Murty Classical Library of India) (trans. by Wheeler M. Thackston) Cambridge: Harvard University Press, 2015-2020.

SOBOTKOVÁ, VERONIKA – PĚCHOTA, JAN et al.:

Židé v islámu, koncept ahl adh-dhimma a případová studie židovské menšiny v Maroku

Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2018, 226 str.

Jen málo vztahů mezi dvěma náboženskými komunitami má tak dlouhou historii a je tolik zatíženo historickými paradoxy a mýty, jako vztah mezi náboženskými komunitami muslimů a židů, či případně mezi semitskými národy Arabů a Židů viděno z pohledu etnického. Pokud by nás zajímala širší otázka vztahu islámu a muslimských říší k nemuslimským komunitám v jejich středu, narazili bychom opět na celou řadu z té či oné strany předsudečných pojednání a tendenčních úvah zatížených politickými a ideologickými východiskými z té či oné strany.

Nejen proto je tolik přínosný jeden z nejnovějších počínů Filozofické fakulty ZČU v Plzni – a sice publikace *Židé v islámu, koncept ahl adh-dhimma a případová studie židovské menšiny v Maroku* z pera Veroniky Sobotkové, Jana Pěchoty a kolektivu dalších autorů. Nabízí fakta namísto dojmů, snaží se o neutralitu a vyhýbá se velmi rozšířeným snahám o jinak neplodnou esencializaci konfliktů do náboženské roviny muslimského útlaku všech jinakých, ale také neméně frekventované naivní idealizaci popisovaných reálií coby vysloveně láskyplného soužití, slovy autorů samotných: „Ačkoliv nalezneme příklady útoků, segregálního chování či cílené exkluze, můžeme říci, že muslimové a židé koexistovali na stejném prostoru v míru více než tisíc let.“¹

Autoři také na jiném místě uvádějí fakt, že až do 12. století žilo 85% světového židovstva pod šar'atskou jurisdikcí.² Přínosnost této publikace dle mého názoru pramení hned ze dvou hlavních důvodů: Prvním je, že až na drobné, epizodické výjimky v české literatuře doposud nebyla samostatně zpracována tematika vztahu islámu a jeho interpretativní tradice, resp. islámsko-právního myšlení a jím utvářeného společenského prostředí, k nemuslimům a jejich menšinám pod nadvládou islámského právního pořádku. Takovou epizodickou výjimkou myslím zejména teprve nedávno vydanou společnou monografii o menšinových náboženských tradicích na Blízkém Východě od Jiřího Gebelta et. al.,³ kde o základních islámsko-právních postulátech a determinantách určujících z pozice

muslimské vládní moci soužití s nemuslimskými menšinovými komunitami hovoří Bronislav Ostránský, mimo jiné jeden z odborných recenzentů předkládané publikace. Na souborné Gebelta a kol. se recenzovaná publikace také vícekrát odkazuje v samém svém úvodu s poznámkou, že přidává ke studiu menšin ve stínu islámu i tu poslední, kterou Gebelt a jeho kolegové ve své publikaci opomenuli – tedy židy, kteří vedle křesťanů a odštěpeneckých islámských proudů nezpochybnitelným dílem spoluutvářeli společný náboženský prostor severní Afriky a jihozápadní Asie.

Úvodní teoretický díl studie podrobně popisuje podmínky soužití mezi muslimskou většinou a nemuslimskou menšinou z hlediska islámsko-právní nauky sunnitské (všech čtyř v současnosti následovaných mazhabů) i š'fítské. Zachází do zásadních detailů, názorových neshod, světa islámských textuálních precedentů z Koránu a Sunny, právnícké teorie i státoprávní praxe, jakož i vývoje jednotlivých názorových proudů v čase. Na více než 30 stranách se tak jedná dle mých znalostí o doposud nejobsáhlejší a nejoddrozovanější pojednání o dané problematice v českém jazyce.

Nejpřínosnější z celé teoretické části vnímám přímé překlady klíčových textů formujících soužití muslimů a židů, či obecněji nemuslimů, z arabského jazyka. Jde především o komentovaný překlad tzv. Medínské ústavy, kde je český překlad uveden souběžně s arabským originálem. Dále jde o podobně koncipovaný překlad Omarovy smlouvy s jeruzalémskými křesťany, jasně odlišený od tzv. Omarovských podmínek (*šurútu l-'umaríja*). V této souvislosti je dalším nesmírným přínosem zahrnutí diskuse o autenticitě těchto podmínek do poznámek k překladu Omarovy smlouvy. Uváděna je ovšem jen diskuse mezi západními akademiky, byť podobná existuje i v muslimském prostředí, historicky v podobě opatrných námitek a v moderní době i ve formě obsáhlých právních polemik a historicko-kritických analýz. K tématu existuje opět široké spektrum literatury jak v arabštině, tak i v angličtině. Rozpracovávat celou tuto diskusi by patrně bylo nad rámec publikace i této recenze.

Třetí, rovněž nesmírně přínosný tematický celek se věnuje historii židů a jejich postavení napříč historií muslimských zemí s přihlédnutím na jednotlivé panující dynastie. Ukazuje, jak rozmanité byly praktické dopady teoretických premis a jak každé zobecnování může být v historii náboženství a vztahů mezi komunitami věřících ošidné. Nicméně je podtržen obecný princip relativně bezproblémové koexistence obou komunit, který prakticky na všech místech regionu smutně končí transferem nacionalistických myšlenek mezi Araby, Turky i Židy na konci 19. a o to více ve 20. století. Na obecný přehled historie židů pod muslimskou nadvládou pak plynule navazuje podrobný přehled konkrétní historické situace židů marockých. Následující kapitoly pojednávají

1 Sobotková, Veronika. Pěchota, Jiří. et al. 2018. *Židé v islámu, koncept ahl adh-dhimma a případová studie židovské menšiny v Maroku*. Plzeň: ZČU, str. 2.

2 Gerber, Jane. 2003 "History of the Jews in the Middle East and North Africa from the Rise of Islam Until 1700". In: Laskier, Michael Menachem – Simon, Reeva Spector – Reguer, Sara (eds.), *The Jews of the Middle East and North Africa in Modern Times*. New York: Columbia University Press, str. 5.

3 Viz Ostránský, Bronislav. „Islám a nemuslimové“. In: Gebelt, Jiří et. al. 2017. *Ve stínu islámu*. Praha: Vyšehrad, str. 30-38.

o dobrých i zlých stránkách soužití s místní muslimskou většinou, o lesku i bídě marockých židovských čtvrtí i rozporuplných vztazích s koloniálním pronikáním evropských mocností, nejprve Španělů a posléze Britů a zejména pak Francouzů. Do očí bijící je zejména rozporuplnost citovaných zdrojů, která však, až na výjimky, ke škodě celé publikace nebývá ani vysvětlena, ani řádně zhodnocena. Všechny zdroje však dokládají rapidní ochladnutí vztahů mezi muslimy a židy v 19. století v přímé návaznosti na zhoršenou bezpečnostní situaci, slábnoucí moc sultánů a pronikání evropského koloniálního vlivu, který křehkou symbiózu obou komunit nenávratně narušil. V další etapě ke konci koloniálního panství se přidal i evropskými židovskými organizacemi šířený vliv židovského nacionalismu i probouzející se nacionalizmy arabské, berberské či vlastní nacionalismus marocký. Pozitivně je hodnocena postava krále Muhammada V., coby zachránce židy před diskriminačními zákony vichistické koloniální správy a obratného politika rozlišujícího mezi židovskými Maročany a sionismem coby politickou ideologií. Tento tematický okruh pak s logickou následností přechází do dobrodružného líčení marocko-izraelských vztahů v 2. polovině 20. století, představující překvapivou faktografii s velkým množstvím cenných údajů.

Jako největší přínos celého díla však vnímám z teoreticko-metodologického pohledu zařazení druhého nadřazeného tematického celku – případové studie o životě a historii marocké židovské komunity. Autoři tak nezůstali jen u pouhé suché teorie či dávno zašlé historie, ale propojili ji s konkrétním příběhem specifického lidského společenství lokalizovaného v čase a místě. Prakticky naplňují ideální metodologii islamologie (a troufám si říci i judaistiky) propojením starého klasického pojetí akademického studia islámu a jím ovlivněných komunit přes text a dějiny s moderním antropologickým přístupem, v centru jehož pozornosti se nacházejí konkrétní lidé a aktéři ve svém přirozeném prostředí, se svými sociálními vazbami, řešícími své každodenní problémy. Antropologický rozměr studie je vedle subjektivního hodnocení historie samotnými marockými židy doplněn o popis čistě marocko-židovského nehalachického svátku Mímúna s jasnými přesahy do muslimské většinové komunity. Na opačné straně vzájemných vztahů stojí obsáhlé reference o tradičně poměrně tolerantním přístupu izraelských úřadů k marockým muslimům putujícím do Jeruzaléma, aby tam navštívili mešitu al-Aksá, třetí nejposvátnější místo islámu.

Ani tak přínosná publikace se ovšem nevyhnula chybám či nepřesnostem. Podrobně jsem se v jejich přehledu věnoval úvodním studiím o postavení nemuslimů v teoriích *fikhu*. Rozbor dalších je nad rámec této recenze, a jelikož se nevěnuji

ani judaistice, ani dějinám a společností arabského Maghribu, necítím se k jejich rozboru ani dostatečně fundován.

Např. v pojednání o tom, kdo je a kdo není z islámsko-naučného hlediska muslimem, se objevuje zjednodušené tvrzení (s. 11, pozn. pod čarou č. 2) že sunnité s odvoláním např. na Ibn Tajmíju neuznávají ší'ity za muslimy, zatímco ší'ité sunnity ano. Klíčem k pochopení chybnosti tohoto dojmu je nejednotnost a roztržitést ší'ismu jako takového, od proudů pouze nárokových pro 'Alího potomky nároky na vůdčovství celé *ummy*, po proudy věřící v Boží emanaci ve vyvolených imámech. Zatímco první jsou sunnity jako muslimové přijímáni zcela bez problémů, druzí jsou jednohlasně označováni za nevěřící. Dalším dělítkem, minimálně u odkazovaného Ibn Tajmíji je, zda se jedná o prosté lidi či o elity, v jejichž případě je vyloučena omluva z neznalosti.⁴ Obdobná je situace v ší'itském táboře – nejumírnější frakce nevydělují sunnity z islámu, zatímco ty radikálnější, počínaje částí *isná 'ašarije* a v podstatě všemi *bá-tiníjskými* proudy, hájí dlouhodobou tradici *takfiru* sunnitů.⁵

Dalším závažným nedostatkem je užívání akademicky sporných odvolávek, např. v diskusi o dani *charádž*, která nemuslimům pod islámskou nadvládou umožňovala dále obdělávat svoji půdu. Danou skutečnost lze dokladovat přímo v předmětných kapitolách sbírek hadísů⁶ a netřeba se opírat o ideologicky vyhraněnou egyptsko-židovskou spisovatelku Bat Ye'or (vl. jm. Gisèle Littman), která ani není akademicky uznávanou autoritou (viz str. 14, pozn. 16. a 17.) a jejíž tvrzení byla vyvrácena odborníky typu Michaela Sellse či Roberta B. Bettse nebo Chase F. Robinsona.⁷ Pro pořádek nutno dodat také to, že jsou citovány (snad pro vyváženost?) i opačně ideologicky zbarvené práce muslimských apologetů a aktivistických ideologů, jako misijně laděný web Questionsonislam.com a stránky islamistického hnutí *Hizbu 't-tahrír* Khilafah.com. Tyto zůstávají, ke škodě věci, kriticky nereflektovány a neodděleny jak od prací západních akademiků typu Petera Gottschalka, anebo badatelů muslimských, typu sunnity Waela bin Hallaqa či ší'ity Mohammada Hosseina Mokhtariho.

Podobně také na další *hadísy* není odkazováno přímo k jejich arabským zdrojům, ale vždy prostřednictvím většího anglickojazyčné sekundární literatury, což považuji při výkladu o islámsko-právním postavení nemuslimů za problém. To samé platí, s výjimkou práce ší'itského *fakíha* al-Hilího, i pro primární literaturu hovořící o postavení nemuslimů v *šar'átské* legislativě, kterou pro potřeby studie tlumočí anglicky píšící muslimští autoři a názory jednotlivých *mazhabů* nejsou čerpány jejich příslušných kompendií, z nichž mnohé už v angličtině k dispozici jsou. V neposlední řadě vidím nepoměr mezi zdůrazňováním detailních rozdílů ve *fikhu* sunnitském na straně jedné a poněkud paušalizujícím

4 Viz *Madžmú'u l-fatáwá; Minhádžu s-sunnati n-nabawíja*, etc.

5 Viz al-Kulajního *al-Káfi*; či at-Túsiho *Tahzību l-ahkám* etc.

6 Např. al-Bucháří v Sahíhu, hadís č. 4248 od 'Abdulláha ibn Mas'úda.

7 Qureshi, Emran – Sells, Michael Anthony. 2003. *The New Crusades: Constructing the Muslim Enemy*. New York: Columbia University Press. str. 364; Betts, Robert Brenton. 1997. "The Decline of Eastern Christianity Under Islam: From Jihad to Dhimmitude". *Middle East Policy*. 5 (3): 200–203; Chase F. Robinson. 1997. Review of "The Decline of Eastern Christianity under Islam, from Jihad to Dhimmitude: Seventh-Twentieth Centuries by Bat Ye'or, Miriam Kochan, David Littman". *Middle East Studies Association Bulletin*. 31 (1), str. 97–98.

přístupem k *fikhu* ší'itskému na straně druhej, byť citovaná literatúra obsahuje jak *isma'ílitské*, tak i *isná'šaríjské* zdroje.

Navíc nejdůležitější českojazyčný zdroj k dané problematice – Ostránského pojednání v Gebeltovej kolektivní monografii, není v pojednání citováno vůbec, byť je v přehledu literatury zmíněno.

V celé kapitole o *fikhu* nemuslimských menšin pod muslimskou nadvládou mi dále chybí především relevantní myšlenky současných muslimských autorit. Na toto téma vydatně psal např. Júsuf al-Qaradáwí, který čerpá z nejranejších zdrojů a pohledy klasického *fikhu* se snaží kriticky zhodnocovat a někdy i přehodnocovat v souladu s dnešními reáliemi. Mnoho z jeho textů je přeložených i do angličtiny⁸ a představuje poměrně moderní a nesmírně fundovaný zdroj, který není radno opomenout.

V překladu Omarovy smlouvy, str. 46, pozn. 126, je umajjovský chalífa Omar ibn 'Abdil'azíz, klíčová postava diskuse o tzv. Omarových podmínkách, nesprávně uváděn jako vnuk správně vedeného chalífy Omara ibnu l-Chattába.

Dalším badatelům zkoumajícím mezikonfesní vztahy v regionu se tak tam, kde tento průkopnický počín selhává, otvírá zcela celý nový směr výzkumu – zaměřit se na dnešní aktualizace starodávných debat a oddělit relevantní zdroje a názory od (sebe)propagandy kterékoli ze zúčastněných stran.

Lukáš Větrovec

ONDŘEJ SRBA – MICHAL SCHWARZ:

Starší dějiny Vietnamu a Čampy

Brno: Masarykova univerzita, 2016, 204 str.

Masarykova univerzita v Brně vydala v roce 2016 v rámci edície Spisov Filozofickej fakulty spoločnú publikáciu dvoch českých autorov – Ondřeja Srba a Michala Schwarza. Ondřej Srba je vyštudovaný historik a lingvista a odborne sa venuje predovšetkým kultúre a dejinám Mongolska. Druhý autor, Michal Schwarz, je pôvodne religionista, ktorý neskôr študoval aj ázijské jazyky. Na Masarykovej univerzite v súčasnosti vedie seminár vietnamských štúdií a Ondřej Srba tam pôsobí ako odborný asistent. Ich kolektívna monografia *Starší dějiny Vietnamu a Čampy* je zaujímavý počín v československom prostredí. Nadväzujú tak na vôbec prvý český porevolučný ucelený súbor rozoberajúci históriu Vietnamu – *Dějiny Vietnamu*, ktorý zostavila v roku 2008 Lucie Hlavatá. Publikácia *Dějiny Vietnamu* ponúka podrobný výklad vietnamskej histórie od prvých kultúr doby bronzovej cez hlavné míľniky francúzskej koloniálnej nadvlády až do súčasnosti (Hlavatá 2008). Ondřej Srba a Michal Schwarz zvolili trochu odlišný prístup. Okrem územia dnešného Vietnamu mapujú

a rozoberajú aj históriu a kultúru susediacich civilizácií, ktoré mali na vývoj tejto oblasti najväčší vplyv. Ako napovedá samotný názov, publikácia sa predovšetkým venuje problematike kultúrno-historického vývoja Vietov, žijúcich na severe v ústí Červenej rieky a Čamov, obývajúcich súčasný centrálny a južný Vietnam. Zároveň sa autori trochu prekvapujúco rozhodli zmapovať udalosti len do konca 15. storočia.

V úvodnej kapitole je zhrnutý základný historický prehľad etnických skupín širšej oblasti pevninskej juhovýchodnej Ázie. Táto časť je veľmi stručná, čo je spôsobené aj tým, že mapovanie jednotlivých etnických migrácií je nesmierne zložité a nejednoznačné. Autori čitateľa upozornili aj na fakt, že pohľady akademikov na toto obdobie sa rôznia a sú limitované malým množstvom priamych dôkazov, ale aj domácim socio-priestorom bádateľov. Napríklad perspektíva domácich vietnamských akademikov sa často kráť značne líši od perspektívy čínskych autorov. Čínski bádatelia sa častejšie prikláňajú k názoru, ktoré predpokladajú výrazný primárny vplyv čínskej kultúry a jazyka na prehistorický vývoj v celom regióne juhovýchodnej Ázie, zatiaľ čo výskumníci z Vietnamu sa prikláňajú k názoru, že podobnosti s čínskym kultúrnym okruhom vznikli sekundárne v neskoršom období. Tento aspekt súčasného diskurzu sa nevzťahuje iba na prehistóriu. Aj dnešné zložité vzťahy medzi Čínou a Vietnamom len odrážajú komplexnosť ich vzájomných historických väzieb a na obidvoch stranách sa dá pozorovať snaha o interpretáciu týchto väzieb z vlastných, ideologických pohľadov. Historické kontroverzie sa však nachádzajú aj v rámci vnútorného priestoru Vietnamu. Publikácia predkladá netradičné, ale logické spojenie histórie útvarov, považovaných za predchodcov Vietnamského štátu, zároveň však aj histórie konkurenčnej Čamskej ríše, ktorá bola neskôr z väčšej časti podrobená práve expandujúcim Vietnamom (Ken 2011: 238).

V druhej časti úvodnej kapitoly sa autori venujú skupinám jazykov, ktorými sa dnes vo Vietname rozpráva. Tým dokresľujú jazykovú a etnickú rozmanitosť tohto územia. Zároveň tak upozorňujú aj na rozdiel medzi vietnamčinou, ktorá patrí do austroázijskej jazykovej rodiny, zatiaľ čo Čamština do austronézskej jazykovej rodiny. Vietnamčinou rozprávajú Vietovia – najdominantnejšia etnická skupina. Vietovia zvyknú byť niekedy označovaní aj ako etnikum Kinh. Toto pomenovanie pravdepodobne vzniklo ako označenie diferencujúce obyvateľov nížin a miest od obyvateľov pohraničných hôr. Vietovia svoju históriu datujú do tretieho tisícročia p.n.l., k mýtickým predkom a zakladateľom legendárnych dynastií, ktorí sú dnes stále uctievaní ako božstvá. Prvé historické záznamy o vietskej civilizácii však pochádzajú až zo 7. storočia p.n.l. (Taylor 1991: 3). Kniha postupne chronologicky popisuje prvé štátne útvary na tomto území, cez obdobie čínskej nadvlády a významné rebélie voči nej, až po nezávislé vietnamské dynastie. Chronologickú postupnosť čiastočne narúšajú kapitoly 6 a 7, ktoré sú celé venované dejinám Čampy, respektíve raným khmérskym štátom. Tieto indianizované štátne útvary boli pod silným indickým kul-

8 Viz např. Anjum, Ovamir. 2016. "Dhimmi Citizens: Non-Muslims in the New Islamist Discourse" *ReOrient* 2 (1), str. 31-50.

túrnym vplyvom, zatiaľ čo Vietovia viac na severe prijímali najviac kultúrnych vplyvov z Číny. Autori v ďalších kapitolách pokračujú v dejinách nezávislých vietnamských dynastií. Venujú sa aj ich vzťahom so susednými ríšami, predovšetkým s Čampou a zavŕšením jej podrobenia za dynastie Lý. Tak sa autorom relatívne dobre podarilo zachovať kontinuitu textu a zároveň predstaviť problematiku v širšom kontexte. Historický výpočet monografia zakončuje na konci 15. storočia, počas panovania dynastie Lê.

Z perspektívy vedeckého skúmania náboženstiev sa najzaujímavejšia na prvý pohľad javí tretia kapitola venovaná mytológii Vietov. Rozoberá predovšetkým najstarší etiológický mýtus o pôvode Vietov, ktorá hrá významnú úlohu pri utváraní identity súčasných Vietnamcov. „Na základe (tejto) legendy môžu všetci Vietnamci vystopovať ich pôvod späť k manželstvu dračieho otca LạcLong Quân a víly matky Âu Cơ“ (Taylor 2008: 68). Autori priamo ponúkajú aj pomerne rozsiahle citácie z historických kroník, v ktorých boli tieto mýty prvýkrát zapísané a zároveň uvádzajú aj fundované vysvetlenie dejinného kontextu ich vzniku. Religiozita sú však venované aj v nasledujúce state. Autori umne opísali silný vplyv buddhizmu a jeho nástup počas dynastie Lý alebo religiozitu Čamov a ich prijímanie šivaizmu a v neskoršom období islámu. Taktiež zmienky o tradícii uctievania predkov či prax cisárskych dekrétov udeľovaných ochranným božstvám dokresľujú náboženské predstavy Vietov. Cisárske dynastie sa spoliehali na pomoc nadprirodzených síl, ktorá bola podmienená panovníkovou osobnou cnosťou (Wolters 2009: 62). Komplexnosť a vzájomná kohézia rozličných náboženských predstáv vo Vietname by si, samozrejme, zaslúžili miestami hlbšie vysvetlenie, ak však vezmeme do úvahy, že toto dielo je predovšetkým historické, jeho religionistický záber je úctyhodný. Na záver knihy autori pridali zaujímavé prílohy, ktoré prehľadne sumarizujú rôzne aspekty vietnamskej histórie, ako aj rozdielne čamské jazyky. Pozitívne hodnotím použitie vietnamskej diakritiky pri vietnamských výrazoch a menách. Autori tak predišli možným nedorozumeniam, keďže pri vietnamských slovách, zapísaných bez diakritiky, môže ľahko dôjsť k zámene ich významu.

Kolektívna monografia Ondřeja Srba a Michala Schwarza *Starší dejiny Vietnamu a Čampy* predstavuje v česko-slovenskom prostredí ojedinelú a cennú publikáciu. Autori vychádzali priamo z najstarších vietnamských prameňov, ako aj z ďalšej relevantnej literatúry v rozličných jazykoch a písnoch. Pri zachovaní pútavosti textu ponúkajú čitateľovi komplexný a fundovaný pohľad do staršej minulosti Vietnamu. Po dočítaní diela mi bolo ľúto, že sa autori rozhodli sledovať historické procesy na území dnešného Vietnamu len do 15. storočia a nepokračovali cez koloniálne dejiny až po turbulentné 20. storočie. Ondřej Srba a Michal Schwarz však rovnako v roku 2016 vydali aj ďalší spoločný titul – *Vietnam v ére západných veľmocí*, ktorý rozoberá obdobie od prvých kontaktov tejto krajiny so západnými štátmi až do súčasnosti. Knihy tak spoločne predstavujú vydarenú sériu kompletnej histórie Vietnamu.

Lubomír Lehocký

BIBLIOGRAFIA:

- Hlavatá, Lucie (ed.). 2008. *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Ken, Danny Wong Tze. 2011. „Vietnam-Champa Relations during the Seventeenth and Eighteenth Centuries“. In: Lockhart, Bruce – Tran, K Phuong (eds.). *The Cham of Vietnam: History, Society and Art*. Singapore: NUS Press, 238-262.
- Srba, Ondřej – Schwarz, Michal. 2016. *Starší dejiny Vietnamu a Čampy*. Brno: Masarykova univerzita.
- Srba, Ondřej – Schwarz, Michal. 2016. *Vietnam v ére západných veľmocí*. Brno: Masarykova univerzita.
- Taylor, Keith Weller. 1991. *The Birth of Vietnam*. Los Angeles: University of California Press.
- Taylor, Philip. 2008. *Modernity and Re-enchantment: Religion in Post-revolutionary Vietnam*. Boulder: Lexington Books.
- Wolters, William O. 2009. *Monologue, Dialogue, and Tran Vietnam*, Dostupné na: https://ecommons.cornell.edu/bitstream/handle/1813/13117/Wolters_TranVietnam.pdf?sequence=1 (3. 1. 2017).

BENCÚROVÁ, Zdenka (ed.), Ženy bez trónu

Košice, Centrum pre religionistiku a historické štúdiá (CEREHIS), 2019, 244 str.

Prvá knižná publikácia neziskovej organizácie Centrum pre religionistiku a historické štúdiá (CEREHIS) predstavuje súbor vedeckých

štúdií jedenástich slovenských a maďarských odborníkov zamerané na vybrané ženské historické osobnosti a ich prínos pre spoločnosť a kultúru. Kniha je členená do tematických kapitol. V prvej časti nazvanom „Žena ako svätica“ autorka Katarína Hromuláková rozoberá osobu Zity Bourbonsko-Parmskej a aspekty procesu jej beatifikácie, v následnom okruhu „Ženy ako organizátorky verejného života“ nájdeme štúdiu Marty Dobrotkovej o výnimočných osobnostiach slovenského spolku Živena v USA. V časti „Žena ako umelkyňa“ autorka Renáta Kočíšová sa venuje osobe speváčky Márii Moyzesovej a jej koncertným a divadelným vystúpeniam vo východoslovenských mestách a Miroslav Kleban rozoberá postavu Heleny (Oleny) Mondičovej, „prvej rusínskej sochárky“ a tematiku uzatvára štúdiá Anett Ogoľjuk-Berzsenyi názvom „Female collectors and collections in Hungary“

under Maria Theresa“. V časti „Žena ako spisovateľka“ autorka Monika Bodnár sa venuje životu a dielu spisovateľky a redaktorky Márie Bartóky, manželky Gáspára Péchyho. Ďalej tu nájdeme príspevok Luciány Hoptovej „Bez občianstva. Tragický osud Larysy Henijuš“, štúdiu Zsophie Mlakár o osobe Kamilly Borosnyay, manželke uhorského prírodovedca a politika Ottóa Hermana a okruh uzatvára príspevok, ktorý napísali Éva Gyulai a Tibor Kőmíves s názvom „Eine Wienerin dans toute la force du terme“: spisovateľka Terézia Pulszky, rodená Walterová (1819 – 1866)“. Posledná tematická časť nesie názov „Žena ako udržiavateľka rodu“ a nájdeme v nej

štúdiu Miroslavy Gallovej o testamentoch Žofie Bezbovej ako o možných prameňoch k poznania jej života. Knihu editovala a úvodnú štúdiu napísal zakladateľka a riaditeľka CEREHIS Zdenka Bencúrová. Publikácia predstavuje cenný prínos pre niekoľké vedecké disciplíny zaľúbenie v nej môžu nájsť ako milovníci histórie tak aj záujemci o rodové štúdiá ale aj obyčajné čitateľ ktorý si rád prečíta zaujímavé príbehy o životných osudoch týchto ženských osobností z oblasti Strednej Európy.

Attila Kovács

O autoroch

PhDr. ROMAN KEČKA, PHD.

Pôsobí ako odborný asistent na Katedre porovnávacej religionistiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Prednáša kurzy týkajúce sa dejín kresťanstva a kresťanského myslenia, kresťanského kultu, antropológie a eschatológie. Jeho vedeckou špecializáciou je vývoj kresťanského učenia a doktrínalno-kultúrny vývoj katolicizmu, najmä v 20. storočí.

Kontakt: roman.kecka@uniba.sk

MGR. MATEJ KARÁSEK, PHD.

Doktorandské štúdium absolvoval na Katedre etnológie a folkloristiky Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, kde obhájil v r. 2014 prácu s názvom (Re)konštrukcia tradície, identity a indického priestoru v hnutí Haré Krišna. V súčasnej dobe pôsobí ako odborný asistent na Katedre porovnávacej religionistiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Prednáša kurzy týkajúce sa novej religiozity, antropológie náboženstva, teórie a metodológie religionis-

tiky, religiozity Indie, Balkánu a postkoloniálnych štúdií. Jeho vedeckou špecializáciou sú nové náboženské hnutia, hnutie Haré Krišna a antropológia náboženstva.

Kontakt: matej.karasek@uniba.sk

DOC. MGR. ATTILA KOVÁCS, PHD.

Vyštudoval religionistiku, históriu a maďarský jazyk a literatúru na Filozofickej fakulte Masarykovej Univerzity v Brne. Počas štúdiá absolvoval ročné pobyty na ELTE v Budapešti a na Jordánskej Univerzite v Ammáne. V súčasnej dobe pôsobí na Katedre porovnávacej religionistiky FiF UK v Bratislave a dlhodobo prednáša tiež na Masarykovej Univerzite v Brne. Zaoberá sa predovšetkým súčasným islámom a islamizmom zo zameraním na Blízky východ. Venuje sa tiež výskumu vzťahu islámu a vizuálnej reprezentácie, islámu a novým médiám a antropológii islámu. Je autorom mnohých štúdií a článkov o isláme v rôznych stredoeurópskych jazykoch a angličtine. Vydal tiež knihu Alláhovi bojovníci: vizuálna kultúra islámskeho radikalizmu. Absolvoval niekoľko výskumných pobytov na Blízkom východe a severnej Afrike.

Kontakt: attila.kovacs@uniba.sk